

Nuorisoseurat

LUOVA LAVA

**IDEASTA ESITYKSEKSI
OPAS**

IDEASTA ESITYKSEKSI OPAS

Tämän materiaalin tavoitteena on havainnollistaa lasten ja nuorten ideoista lähtevän esityksen valmistamista.

Nuorisoseurajärjestön Luova lava -toiminta perustuu lasten ja nuorten ideoille, niistä eri ilmaisun keinoin esityksen valmistamiselle ja Hetki taitelijana -esitykseen, jossa jokainen lapsi ja nuori pääsee esittämään yhdessä valmistamansa esityksen. Esitys voi olla teatteri-, tanssi-, sirkus-, musiikki-, kuvataide-, sanataide- tai kädentaitoja esittelevä esitys. Tai esitys voi sisältää montaa eri taiteen lajia. Tärkeintä esityksessä on, että se on lasten ja nuorten itse luoma ja itsensä näköinen.

Ohjaajan tehtävä lasten ja nuorten luoman esityksen valmistamisessa on pitää lankoista kiinni, johdattaa esityksen tarinan suunnittelussa erityisesti kysymyksiä esittäen, visualisoida ja havainnollistaa tarinaa sekä ehdottaa lasten ja nuorten ideoiden yhdistämismahdollisuuksia. Erityisesti ohjaajan tulee välttää lasten ja nuorten ideoiden tyrmäämistä ja ohjata myös heitä hyväksymään toistensa ideat.

SISÄLLYS

- s. 4 Aihe**
- s. 6 Aiheesta teemaksi**
- s. 8 Teemasta tarinaksi**
- s. 10 Tarinan havainnollistaminen**
- s. 11 Tarinasta ilmaisulliseksi
esityksen osasiksi, kohtauksiksi**
- s. 12 Eri luovat menetelmät
osana esityksen valmistamista**
- s. 13 Hahmot**
- s. 14 Esityksen tarpeisto, puvustus
ja lavastus**
- s. 15 Tarina valmistuu esitykseksi**
- s. 16 Esityksen viimeistely ja
harjoitteleminen**
Esitys
- s. 17 Lopuksi**
- s. 18 Ideasta esitykseksi
Luova lava -leiriviikolla**
- s. 19 Erään Luova lava -päiväleirin
aiheen tarinallistaminen**

Aihe

Esityksen luomisessa ensimmäisenä tehtävänä on aiheen valinta. Luova lava -toiminnassa aihe on saatettu päättää jo etukäteen, mutta siitä on pyritty tekemään tarpeeksi laaja kuten lumoa luonto, unelmi-en planeetta tai kiehtovat kamut & omituiset otukset, jolloin lasten ja nuorten ideoinnille jää tilaa. Jos aihetta ei ole ennalta annettu, on se päätettävä lasten ja nuorten kanssa yhdessä.

Aiheen esittelyssä ohjaajan tulee varoa sitä, ettei johdattele liikaa lapsia ja nuoria omaan näkökulmaansa. Aihetta voi tarkastella sana kerallaan.

Yhdessä ideointina

- Kirjoittakaa lapuille tai kertokaa piirissä kaikille.
Mitä sana kiehtova mielestänne tarkoittaa?
Mitä teidän mielestänne ovat kamut?

Liikettä hyödyntäen

- Millainen voisi olla patsas otuksesta?
- Miten omituinen otus liikkuu?

Ääntä hyödyntäen

- Miten voisi omituinen otus äännellä?
- Entäs kiehtova kamu?

Aiheeseen virittäytymistä voi tehdä lukuisin luovin ja ilmaisullisin menetelmin.

Ryhmille voi ideointia helpottamaan antaa apukysymyksiä. Esimerkiksi, mitä teille tulee mieleen aiheesta Kiehtovat kamut & omituiset otukset?

- 5

Aiheesta teemaksi

Lasten ja nuorten ideoita aiheen pohjalta voi syntyä paljon tai päinvastoin vain muutama. Jokainen idea on esitystä suunniteltaessa yhdenvertainen. Usein lasten ja nuorten aiheesta ideointi on tuottanut niin erilaisia suuntia aiheeseen, että niiden yhdistäminen voi tuntua lähes mahdottomalta. Omaaperäinen lasten ja nuorten näköinen esitys kuitenkin syntyy parhaiten niin, että mahdottomatkin yhdistelmät uskalletaan toteuttaa.

Ideoinnin pohjalta aihetta on tarkoitus rajata tarkemmaksi teemaksi. Rajausmenetelmänä voidaan käyttää ideoiden ryhmittelyä erilaisiksi teemoiksi kuten ystävyys ja kaveruus tai erilaisuuden kohtaaminen. Aihetta voi rajata myös ideoista äänestämällä, mikä teema saa eniten kannatusta siihen keskitytään. Välillä ideoista nousee selkeästi kahdesta kolmeen teemaa, joita mahdollisuuksien mukaan voidaan käsitellä erillisinä tarinoina.

Äänestämisen voi toteuttaa esimerkiksi suljettuna lippuäänestyksenä, avoimena äänestyksenä laput lattialla, siirrä kolme mieleisintä teemaa lattiaaudan verran eteenpäin, tai vaikka mielipidejanana, jolloin aina kaksi teemaa asetetaan tilassa vastakkaisille puolille, ja osallistuja menee sille puolelle tilaa, mitä teemaa kannattaa.

Valittua teemaa tai teemoja voidaan rikastaa lisäideoinnilla.

Kuvataiteen ja muotoilun keinoin

- Tehdään yhteinen maalaus unelmien planeetasta teemasta.
- Muovaillaan yhdessä omituisia otuksia.

Liikkeen ja tunteen keinoin

- Tehdään liike- ja tunnepiiri, millaisen reagoinnin erilaisuuden kohtaaminen voi aiheuttaa.

Teemasta tarinaksi

Teeman tai teemojen valinnan jälkeen aloitetaan tarinan kerronta. Esityksen taiteenlaji määrittää jonkin verran tarinan yksityiskohtaisuutta. Joka tapauksessa kehystarina esityksellä on hyvä olla jonkinlaisena punaisena lankana, joka kokoaa esityksen osat yhteen. Teeman tarinallistaminen voidaan toteuttaa erilaisia luovia menetelmiä hyödyntäen.

Tarinankerrontaa apuna käyttäen

- Teemasta tehdään pienryhmissä lausekerrallaan tarinoita.

Lauseiden alut ovat:

Olipa kerran...

Joka päivä...

Kunnes eräänä päivänä...

Siitä johtuen...

Kunnes viimein...

Sen päivän jälkeen...

Tämän tarinan opetus on se, että...

Akrobatia johdattaa kaveruusteemaan

- Tehdään pariakrobatiaharjoitus, jossa havainnollistetaan, kuinka kaveri voi tukea toista. Harjoituksen kautta syvennyttään teemaan, jonka jälkeen käydään keskustelu tai ideointi, millaisessa tilanteessa kaveri tarvitsee tukea.

Tarina, josta esitys muodostuu, sisältää parhaimmillaan draaman kaaren, selkeän alun, keskikohdan ja lopun. Tavoitteena on, että tarinan alku on erilainen kuin tarinan loppu. Tämän takia tarinassa on ainakin yksi käännekohta. Jos käännekohta esitykseen ei sisälly, voi tarina jäädä paikallaan junnaavaksi puuhasteluksi.

Ohjaaja voi tukea tarinan muodostumista. Hän huolehtii tarinan selkeästä alusta ja lopusta. Kysymyksin, ideoita yhdistelemällä, tarinan

rakennetta draaman kaareen johdatellen saa lasten ja nuorten ide-
oista useimmiten luotua vaikka minkälaisen juonikuvion.

- Kun tarinan alku on saatu muodostettua, ohjaaja haastaa lapsia ja nuoria yllättävällä idealla, josta muodostuu tarinan käännekohta. Idean voi poimia ensimmäisistä aiheesta syntyneistä ajatuksista.
- Miten nämä kaksi täysin eri asiaa voivat tarinassa yhdistyä?
- Millaiseen ratkaisuun tarinassa käännekohdan jälkeen päästään?

Tarina kehittyy pala palalta, joten kaiken ei tarvitse olla heti valmis-
ta. Erilaiset luovat menetelmät voivat viedä tarinaa eteenpäin myös
omalta osaltaan. Jos tarina kokonaisuudessaan on lapsille ja nuoril-
le heti alusta alkaen selkeä, kannattaa tarinasta pitää kiinni, ja hioa
eri tarinan osia tarkemmiksi.

Tarinan havainnollistaminen

Koska tarinaa rakennetaan vähän kerrassaan, on tärkeä havainnollistaa tarinan kulkua jotenkin lapsille ja nuorille. Tarinan eri vaiheista voi piirtää kuvat kuin sarjakuvassa tai kirjoittaa kohtausten nimet ja sisällöt papereille, tai sitten esityksen voi piirtää sen tarkentuessa isolle paperille esimerkiksi lautapelimuotoon.

Tarinasta ilmaisullisiksi esityksen osasiksi, kohtauksiksi

Hahmottunutta tarinaa aletaan seuraavaksi tarkentamaan kohtauksiksi. Kohtauksella tarkoitetaan näytelmän pientä osasta, joka tapahtuu suunnilleen samassa paikassa ja siinä on suunnilleen samat henkilöt. Kohtaukset kuljettavat tarinan juonta eteenpäin. Jokainen niistä on tarpeellinen tarinan rakentumiseksi.

Tarinan kohtauksia voi suunnitella pienryhmissä pohtien mitä kohtauksessa tapahtuu, keitä hahmoja siinä on mukana ja missä se tapahtuu. Kohtausten sisällöt voidaan improvisoida tai toteuttaa:

Patsaskuvina

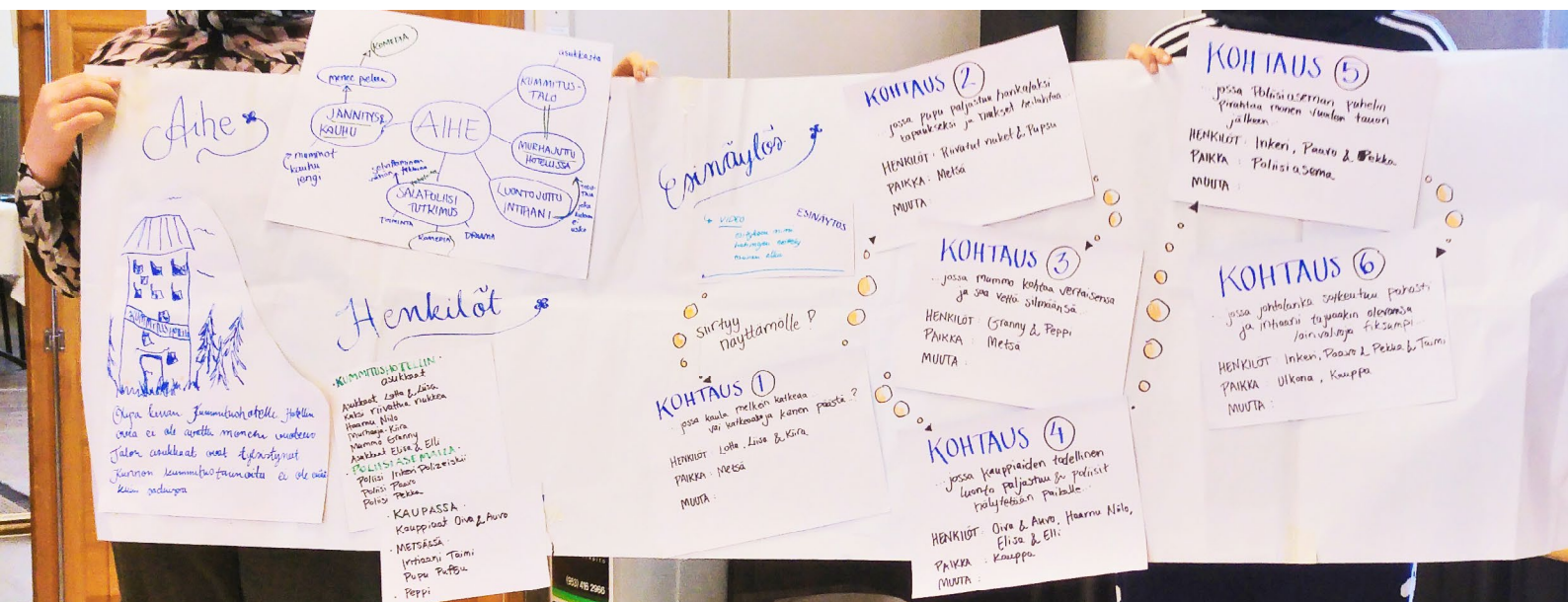
- Kohtauksen sisältö toteutetaan vaihtuvina patsaskuvina, joista kertoja kertoo sisällön.

Pantomiimina

- Kohtauksessa esiintyjät toimivat ilman puhetta, kertoja kertoo tapahtumat.

Kuunnelmana

- Kohtaus toteutetaan pelkästään äänenä ja äänitehosteina, myös kuunnelmassa voi käyttää kertojaa.

Eri luovat menetelmät osana esityksen valmistamista

Kohtaukset voidaan toteuttaa eri taiteen keinoin, eri luovin menetelmin. Samainen esitys voi sisältää nukketeatteria, tanssia, sirkusta, videokuva, runoutta tai räppiä ja rytmiikkaa.

Tarinan kaveruudesta voi esimerkiksi toteuttaa:

- ▶ Tarinan alku toteutetaan videona, jossa esitellään tarinan hahmot ja nähdään tarinan lähtötilanne.
- ▶ Seuraava kohtaus onkin laulu ystävydestä, joka esitetään näyttämöllä.
- ▶ Ristiriidan syntymistilanne esitetään teatteri-ilmaisullisin keinoin näyttämöllä.
- ▶ Riitatilanne toteutetaan taistelutanssina näyttämöllä.
- ▶ Sovintoa haetaankin runoillen, sanataiteen keinoja käyttäen.
- ▶ Tarinan loppu huipentuu lauluun ystävydestä videolla ja näyttämöllä samaan aikaan, jossa hyödynnetään itse valmistettuja ystävyyshuiveja.

Näin jokainen eri taiteenlaji, eri luovamenetelmä, jonka työpajoja Luova lava -toiminnassa on ollut, pääsee osaksi syntynyttä esitystä. Tarinan rakentuessa ohjaaja pohtii kunkin tarinan kohtauksen toteuttamistapaa. Jos esitys muodostuu useasta samaan teemaan liittyvästä lyhyestä tarinasta, voi niitä niivoa yhteen myös eri taiteen keinoin, luovin menetelmin.

Hahmot

Lapsia ja nuoria usein kiinnostavat esityksessä erityisesti, minkä roolin kukin tulee esityksessä saamaan. Roolijako on hyvä tehdä lapsia ja nuoria kuunnellen. Kuitenkin roolituksesta päättää ohjaajat viime kädessä. Esityksessä voi tarvittaessa samaa roolia esittää usea henkilö. Saman hahmon voi merkitä roolimerkillä eli esimerkiksi kaikki samaa omituista otusta esittävät ovat sonnustautuneet samanlaisella hännällä.

Hahmojen suunnittelussa voi hyödyntää monia luovia menetelmiä

Piirtäminen

- Jokainen piirtää oman hahmonsa kuvan paperille.

Liike

- Liikutaan tilassa ja haetaan tapaa, kuinka hahmo liikehtii ja elehtii.

Ääni

- Kokeillaan, kuinka hahmo puhuu tai jopa laulaa.

Puvustus, jos käytössä puvustoa

- Etsitään hahmolle sopiva vaatetus ja muu rekvisiitta.

Hahmoista osan voi toteuttaa myös nukketeatterillisin keinoin nukkeina tai esineinä, joita liikutellaan. Esityksessä koko esiintyjäjoukko voi välillä heittäytyä metsäneläinten armeijaksi tai avaruusolioksi, jotta saadaan esimerkiksi tanssiin mukaan tanssijoita. Lapsilla ja nuorilla voi olla esityksessä myös useita eri rooleja.

Esityksen tarpeisto, puvustus ja lavastus

Esityksen valmistumisen myötä selviää, millaisessa paikassa ja ajassa tarina toteutetaan. Tämä tarinan miljöö kertoo, minkälaista tarpeistoa, jolla tarkoitetaan esityksessä käytettävää esineistöä, puvustusta ja lavastusta esityksessä tarvitaan. Niin tarpeistoa, puvustusta kuin lavastustakin voidaan valmistaa kädentaitojen työpajassa tai sitten ne voidaan lainata tai etsiä vaikka luonnosta.

Kädentaitoja apuna käyttäen

- Omituisten otusten hännät letitetään vanhoista sukkahousuista.
- Supersankareiden viitat maalataan valkoiselle lakanakankaalle.
- Nukketeatterilliset hahmot valmistetaan kierrätysmateriaalista.
- Sinistä kangasta hyödynnetään merenä.

Äänen keinoin

- Muodostetaan ryhmänä äänimaisema, jolla ilmennetään metsää ja metsässä kuuluvia ääniä.

Jos Luova lava -toiminnassa on mahdollista käyttää tekniikkaa hyödyksi, voidaan esitykselle suunnitella myös oma valaistus, ääniefektit ja musiikki. Jos tekniikkaa ei juurikaan ole hyödynnettävissä, voidaan esimerkiksi jännitystä luoda pimentämällä tila ja valaisemalla vain taskulampuilla. Ääniefektit voidaan toteuttaa itse kuten myös esityksessä käytetty musiikki.

Tarina valmistuu esitykseksi

Koska esitystä valmistetaan vähän kerrassaan, parhaimmillaan eri luovin menetelmin, on ohjaajan tärkeä hahmottaa tarinan epäloogisuudet. Jos tarinaan on muodostunut hassuja hyppäyksiä asiasta toiseen, on ohjaajan hyvä kysyä lapsilta ja nuorilta, miksi näin on. Lapsen ja nuoren keksivät kyllä vastauksen, joka jollain tavoin toteutetaan yhdessä näkyväksi, ja näin helpotetaan yleisön esityksen seuraamista. Tarvittaessa esitykseen voidaan luoda kerronnallisia pätkiä, jotta yleisö ymmärtää sisällön.

Kun tarina on valmis, roolit ja tehtävät esityksen aikana jaettu, on aika päättää esityksen nimi. Nimivaihtoehtoista voidaan äänestää osallistujien kesken. Tarvittaessa eniten ääniä saaneista nimiehdotuksista voidaan muokata yksi yhteinen nimi.

Esityksen viimeistely ja harjoitteleminen

Esityksen osa-alueet viimeistellään niin, että kaikki tarvittava tarpeisto, puvustus ja lavastus on esityksessä käytettävissä. Myös mahdollinen tekninen toteutus esimerkiksi valaistuksen ja äänentoiston osalta varmistetaan.

Kun esitys on viimeistelty, tavoitteena on harjoitella se niin hyvin, että se voidaan esittää ilman keskeytyksiä ryhmän toimintakauden tai leirin päätöstilaisuudessa. Luova lava -toiminnassa esitystä kutsutaan Hetki taiteilijana -esitykseksi. Harjoituskertoja kannattaa olla useampi. Leiriolosuhteissa esitystä saatetaan viilata vielä esityspäivänä. Mutta turvallisuuden tunteen takia on tärkeää, että viimeisillä harjoituskerroilla ei kokonaisuuteen enää tehdä muutoksia, vaan jokaisella on mahdollisuus keskittyä oman roolinsa toistoon. Vain sitä kautta varmuus tekemiseen voi kasvaa.

Esitys

Esitystilanne itsessään on jännittävä monelle. Äänenkäytöstä, yleisöön selin olostä ja muista esityksen haastavista asioista, joita on jo aiemmin käsitelty, on hyvä muistuttaa lapsia ja nuoria juuri ennen esityksen alkua. Toisaalta ohjaaja voi omalla toiminnallaan luoda turvallisuuden tuntua, leppoisaa fiilistä ja yhdessä tekemisen meininkiä esitystilanteen alkuun.

Tavoitteena on, että kaikki tai ainakin mahdollisimman moni lapsista ja nuorista pääsee esiintymään yhdessä luotuun esitykseen. Tämän takia on tärkeä tiedottaa ryhmän toimintakauden tai leirin päätöstilaisuudesta hyvissä ajoin, jotta huoltajat ja muu kotiväki pääsevät varmasti paikalle, eikä esimerkiksi perhe ole suuntamassa esityksen tapahtuma-aikaan lomamatkalle.

Lopuksi

Esityksen jälkeen tehdään esitystilanteen purku keskustellen esiintyjien kanssa. Hetki taiteilijana -esitys on usein leirin tai kerhon viimeinen tilaisuus. Tällöin purun voi tehdä yleisön, jos se muodostuu lasten kotiväestä, kanssa yhdessä. Tällöin esiintyjät ja yleisö keskustelivat yhdessä. Ohjaaja toimii tällöin tilanteen johdattelijana.

- Mitä nähtiin?
- Miten meni? Miltä tuntui esiintyä?

Esityksen jälkeen palautetaan lainattu rekvisiitta kuten tarpeisto ja puvustus paikalleen sekä puretaan lavasteet. Jos osa tarpeistosta tai puvustuksesta on lasten ja nuorten itsensä valmistamia, saavat he ne kotiin vietäväksi.

Ideasta esitykseksi

Luova lava -leiriviikolla

Tässä materiaalissa esitetty tapa tehdä Luova lava -toiminnan Hetki taiteilija -esitystä ei ole ainut oikea. Tärkeää on, että ohjaaja myös suhtautuu toimintaan luovasti niin, että kaikki on toiminnassa mahdollista, kuuntelee osallistujia ja pyrkii toteuttamaan esityksen lasten ja nuorten ideoiden pohjalta. Esitys voi olla kestoaltaan kolme minuuttia tai puoli tuntia, se voi sisältää useita eri taiteen lajeja tai se voi olla yksi tanssi tai runo, silti se on yhtä arvokas esityksenä.

Myöskään ohjaajan ei tarvitse olla jokaisen taiteen lajin asiantuntija, jotta hän voi ohjata sen harjoitteita. Luovia menetelmiä löytyy esimerkiksi Leikin riemua -sivustolta, joka on Nuorisoseurojen oma leikki- ja harjoitepankki. Sieltä löytyvät leikit ja harjoitteet ovat täysin vapaasti sovellettavissa mihin aiheeseen tai teemaan tahansa. Vain mielikuviutus on soveltamisen rajana.

Mukavia Hetki taiteilijana -esityksiä kaikille!

Erään Luova lava -päiväleirin aiheen tarinallistaminen

Jokaisen päivän tuotokset on hyvä laittaa kaikkien nähtäville, jotta koko ryhmä hahmottaa tarinan etenemisen.

MAANANTAI

Aiheen ideointi ja rajaus

45 min

- Päiväleirin muu ohjelma on tutustuttanut osallistujat aiheeseen.
- Aiheen ideointia pienryhmissä ohjaajien tallentaessa ideoita.
- Kerätään aiheeseen liittyviä hahmoja ja paikkoja
- Ideoidaan teemoja ja ristiriitoja aiheesta, yhdistellään niitä ja rajataan.

jätti-
läinen

keiju

metsä

Olipa kerran
jättiläinen...
Joka päivä hän
toivoi että voisi
lentää...
Kunnes eräänä
päivänä...

Olipa kerran
keijukainen...
Joka päivä
keijukainen
etsi yrttejä...

TIISTAI

Tarinan rakentaminen alkaa

45 min

- Pienryhmissä kootuista ideoista kirjoitetaan lyhyitä tarinoita Oli-
pa kerran -harjoitteen avulla.
- Aloitetaan luotujen tarinoiden yh-
teen nivominen.

Kohtaus 1.
jättiläinen metsässä...
Kohtaus 2.
jättiläinen kohtaa
keijukaisen...

KESKIVIIKKO

Juonen auki kirjoitus – tarinalle runko

noin 45 min/pienryhmä

- Toteutetaan työpajatyöskentelynä pienryhmissä.
- Ensimmäinen ryhmä suunnittelee tarinan alun tilanteet, mitä niissä tapahtuu ja mitä hahmoja niissä on.
- Toinen ryhmä jatkaa seuraavista tilanteista tarinaa jne.
- Viimeinen ryhmä päättää tarinan.
- Ohjaajan tärkein tehtävä on edetä kysymyksin ja rakentaa runko esim. paperiarkeille.

Lentävä
jättiläinen

TORSTAI

Esityksen ensimmäinen läpikahlaus alusta loppuun ja roolijako

1,5 h

- Ratkaistaan ryhmän kanssa tarinan mahdolliset ongelmakohdat sekä kysytään jokaisen toiveroolit.
- Käydään esitys läpi kohta kohdalta. Harjoittelutilanteisiin saa rauhan, kun harjoitus järjestetään samaan aikaan muiden toimintapisteiden kanssa.

PERJANTAI

Kaksi läpimenoa

2 x 45 min

- Esityksen nimiehdotuksista äänestämisen harjoitusten yhteydessä.

Leikin riemu -sivusto

leikinriemu.nuorisoseurat.fi

Luova lava -toiminnan muut materiaalit

nuorisoseurat.fi/toiminta/luova-lava